

Arenen vastaukset Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi –neuvotteluryhmän kysymyksiin:

Miten hallitusohjelman tulisi tukea korkeakoulujen toiminnan kehittämistä?

Visio 2030 lähtökohdaksi

Suomi tarvitsee lisää korkeakoulutettuja, jatkuvaa oppimista, tutkimusta ja innovaatiotoimintaa. Tämän pitää olla tulevan hallituskauden koulutus- ja korkeakoulupolitiikan ytimessä.

Ammattikorkeakoulut ovat sitoutuneita korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030 toteuttamiseen ja tavoitteisiin. Visio antaa hyvät suuntaviivat korkeakoulutuksen kehittämiseksi tulevan hallituskauden aikana. Tämä on nostettava korkeakoulupolitiikan lähtökohdaksi hallitusohjelmassa.

Korkeakoulut valmistautuvat visio 2030 tavoitteiden toteuttamiseen tulevalla hallituskaudella omalla strategiatyöllään, joka vie korkeakoulujen profiloitumista eteenpäin. Ammattikorkeakoulujen strategian jalkauttaminen ja toiminnan uudistaminen vision tavoitteiden saavuttamiseksi vaatii aikaa. Hallitusohjelmassa asetettavien tavoitteiden on mahdollistettava korkeakoulujen pitkäjänteinen ja tavoitteellinen työskentely.

Ammattikorkeakoulut toimivat Suomen jokaisessa maakunnassa. Laaja-alainen verkko varmistaa korkeakoulujen kyvyn palvella alueellista elinkeino- ja työelämää ja koko maan asuttuna pitämistä. Suomalainen korkeakoululaitos on useaan kertaan todettu maailman tehokkaimpiin kuuluvaksi.

Rahoitus kuntoon

Korkeakoulujen toiminnan kehittämisen avainkysymys on perusrahoituksen tason kääntäminen kasvu-uralle ja rahoituksen indeksikorotusten ottaminen käyttöön. Arene on esittänyt noin 100 miljoonan euron lisäystä perusrahoitukseen, joka mahdollistaa hakijasuman purkamisen sekä koulutuksen ja TKI-toiminnan vaikuttavuuden parantamisen. Rahoituksen vahvistaminen parantaa ammattikorkeakoulujen toiminnan ennakoitavuutta.

Vuoden 2012 jälkeen ammattikorkeakoulujen rahoituksen ostovoima on laskenut yli 20 prosenttia, mikä on johtanut toiminnan sopeuttamiseen. Samaan aikaan ammattikorkeakouluista on muodostettu osakeyhtiöitä, joiden on talouden osalta noudatettava osakeyhtiölain säädöksiä. Osakeyhtiöittämissä yhteydessä kaikki ammattikorkeakoulut eivät saaneet riittävän vahvaa omaa

Niukentunut rahoitus tarkoittaa, että noin neljäsosa ammattikorkeakouluista tekee tappiota vuosittain. Taseen riittämättömyys tarkoittaa, että tappio johtaa sopeuttamistoimiin, joten kurjistumisen ja laadun heikkenemisen kierre on valmis.

Ammattikorkeakoulujen strategiarahoituksen määrä kasvaa, kun perusrahoitus nousee. Näin perusrahoitus tukee myös toiminnan uudistamista. Strategiarahoituksen haasteena on arvioitavuuden ja läpinäkyvyyden

Strategiarahoituksella voidaan tukea entistä vahvemmin korkeakoulujen profiloitumista omilla strategisilla vahvuusalueillaan. Strategiarahoituksen käyttö korkeakoulujen omien vahvuuksien tukemiseen edellyttää edellä mainitun perusrahoituksen kasvattamista sekä strategiarahoituksen läpinäkyvyyden parantamista.

Perusrahoituksen vahvistamisen ja indeksikorotusten lisäksi ammattikorkeakoulujen pääomat tarvitsevat vahvistamista. Hallitusohjelmalla tulee kannustaa ammattikorkeakouluja keräämään varoja ja sitä on tuettava valtion pääomituksilla. Korkeakoulujen pääomittaminen olisi tehokas keino tukea korkeakoulujen pitkäjänteistä toimintaa sekä tukea korkeakoulujen strategista profiloitumista.

Tutkintokoulutus

Korkeakoulutettujen määrän kasvattaminen edellyttää koulutuspaikkojen lisäämistä purkamaan hakijasumaa ja opintojen läpäisyn tehostamista. Ammattikorkeakouluihin on ollut neljä kertaa enemmän ensisijaisia hakijoita kuin aloituspaikkoja. Korkeakoulutuksen tutkintokoulutus määrän kasvusta pääosa kohdennettava ammattikorkeakouluihin, joista valmistuneiden tarve kasvaa Osaamisen ennakointifoorumin mukaan.

Ammattikorkeakoulut uudistavat opiskelijavalintoja vuosina 2019-2020. Käyttöön tulevat valtakunnalliset pisteytyskriteerit ammatillisen tutkinnon ja ylioppilastutkinnon arvosanoille sekä valtakunnallinen ja lähes kaikki alat kattava valintakoe niille, jotka eivät pääse todistuksella sisään. Uudistus selkeyttää valintajärjestelmä hakijalle, mutta se ei lisää aloituspaikkojen määrää.

Koulutusperäisen maahantulon esteiden purkamista valmistellaan OKM:n ja SM:n työryhmässä, johon Arene osallistuu. Kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden kotoutumista ja työllistymistä on tuettava panostamalla kotimaisten kielten opiskeluun, harjoitteluihin työpaikoilla (pakollinen osa AMK-opintoja) ja opiskelijoiden osallistamiseen yritys yhteistyöhön mm. TKI-toiminnassa. Tämä kokonaisuus on huomioitava korkeakoulujen ohjauksessa. Työllistymistä edistää myös tutkinnon suorittaneiden työlupakäytäntöjen helpottaminen.

Jatkuva oppiminen

Jatkuvan oppimisen reformi edellyttää toimenpiteitä työelämän, sosiaaliturvan ja koulutuksen kehittämiseksi, jotta nykyistä useammat suomalaiset voivat kehittää osaamistaan läpi työuran.

Jatkuva oppiminen ei ratkea vain koulutuspolitiikan toimin. Merkittävä kysymys jatkuvan oppimisen edistämisessä on mahdollisuuksien lisääminen julkisen ja yksityisen rahoituksen yhdistämiseen yksilön kouluttautumisessa. Oppijan toimeentulon ja koulutuksen hankkimisen rahoitukset on pidettävä erillään.

Ammattikorkeakoulut ovat olleet historiansa alusta merkittäviä aikuiskouluttajia, joiden tavoitteena on ollut väestön koulutustason nostaminen. Ammattikorkeakoulun näkökulmasta jatkuva oppiminen jakautuu myytävään täydennys- ja tilauskoulutukseen sekä julkisrahoitteiseen AMK- ja YAMK-koulutukseen, täydennys- ja erikoistumiskoulutuksiin sekä avoimeen ammattikorkeakouluopetukseen. Jatkuvassa oppimisessa tarvitaan kaikkia näitä elementtejä, myös tutkintokoulutuksia. Korkeakoulutuksen vision valmistelun yhteydessä vahvistettiin jatkuvaa oppimista osana korkeakoulujen tehtäviä.

Hallitusohjelman on tuettava jatkuvan oppimisen tarjonnan ja osallistumismahdollisuuksien kehittämistä pitkällä tähtäimellä. Tavoitteena on oltava pitkäaikaisten työstä poissaolojen välttäminen. Työttömän jatkuva oppiminen ei saa katketa työllistymiseen.

Periaatelinjausten lisäksi Arene esittää, että jatkuvan oppimisen edistämiseksi tulee hallituskaudella luoda vuoteen 2030 ulottuva jatkuvan oppimisen strategia, joka sisältää ohjauspalveluiden uudistamisen ja kehittämisen. Arene esittää käytännön toimiksi

1. opintotilien kokeiluja koulutuksen hankkimiseen korkeakouluista ja oppilaitoksista,
2. koulutuksen, ohjauksen ja osaamiskartoitusten digitaalisten alustojen kehittämistä sekä
3. avoimen ammattikorkeakouluopetuksen avaamista myös muuhun kuin tutkintojen osia sisältävään koulutukseen.

Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta

Jokaisessa maakunnassa toimivat ammattikorkeakoulut tarjoavat kattavan kehittämisalustan alueellisille innovaatioekosysteemeille ja osaamisen kehittämiselle. Ammattikorkeakoulujen toimintaa on kehitettävä hankkeista pitkäjänteiseen osaamisen vahvistamiseen. Tutkimus-, osaamis- ja innovaatiokeskittymien toimintaedellytyksiä tulee vahvistaa. Soveltavalle tutkimukselle tärkeiden TKI-ympäristöjen ja tutkimusinfrastruktuurin parantamista on tuettava.

Suomalaisista korkeakouluista ja innovaatioekosysteemeistä tulisi saada riittävän vahvoja kilpailemaan yhdessä kansainvälisesti myös yksityisen rahoituksen sijoituksista ja kv-tason huippuosaajista Suomeen. Nykyisin suomalaiset korkeakoulut ja tutkimuslaitokset kilpailevat rahoituksesta keskenään sen sijaan, että käyttäisimme yhteisen energian ja rahoituksen ollaksemme kansainvälisesti huipputasoa ja kiinnostavia. Nykyinen ammattikorkeakoulujen perusrahoitus ja kilpailtava rahoitus eivät mahdollista kokeiluja tai riskien ottamista.

Arene on esittänyt 50 miljoonan euron lisärahoitusta yritysten ja korkeakoulujen yhteistyöhön kilpailukyvyyn ja työllisyyden parantamiseksi. Erityisesti rahoitusta kaivataan pk-yritysten innovaatiotoiminnan edistämiseen ja tukemiseen. Yritykset tarvitsevat nykyistä monipuolisempia rahoituslähteitä innovaatiotoimintansa tueksi.

Ammattikorkeakouluja voidaan nykyistä paremmin hyödyntää pk-yritysten kasvun ja uudistumisen tukemisessa koko maassa. Ammattikorkeakoulujen vahvuus on TKI-toiminnan ja koulutuksen läheisyys, mikä helpottaa yritysten tavoittamista.

Ammattikorkeakouluille on selkeä rooli alueellisten tai alakohtaisten osaamisen keskittymien (ekosysteemit) edistämässä, mutta ne tarvitsevat resursseja yritysten tukemista kumppanuuksissa. Pienissä yrityksissä osallistumisen esteenä ovat rajoitetut henkilöstöresurssit. Innovaatiotoiminnan lisäksi kumppanuuksiin yhdistyvät yrityksen osaamisen ja yritystoiminnan kehittäminen (palvelut, tuotteet).

Ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnan vahvistaminen auttaa laajentamaan innovaatiotoimintaan osallistuvien yritysten määrää, mikä lisää yksityisiä investointeja TKI-toimintaan. Valtaosa 100 000 työnantajayrityksestä ei investoi tutkimus-, kehittämis- tai innovaatiotoimintaan.

Oman osaamisen kehittäminen

Jatkuvan oppimisen vaatimus ulottuu myös korkeakoulujen henkilöstöön. Digitalisaatio, jatkuvan oppimisen tehtävä, työelämäyhteistyö ja innovaatiotoiminta vaativat uutta osaamista henkilöstöltä. Samalla ymmärryksemme oppimisesta ja pedagogiset toimintatavat muuttuvat. Henkilöstön osaamisen ja oppimisympäristöjen kehittämiseksi tarvitaan visio 2030 tavoitteiden mukainen ohjelma, joka on resursoitu riittävän hyvin.

Minkälaisia välineitä ja keinoja toivotte korkeakoulujen omien vahvuuksien löytämisen tukemiseen ja korkeakoulujen välisen yhteistyön kehittämiseen?

Uudistuva korkeakoulutus ja digitaalinen palveluympäristö

Arene ja Unifi ovat esittäneet visiota korkeakoulutuksen digitalisaation edistämiseksi. Keskeisenä toimenpiteenä korkeakoulut esittävät oppimisen kansalliset tietovarannot avaamista yksilön ja yhteiskunnan käyttöön ja luodaan maailmanlaajuisesti ainutlaatuinen oppimisen ekosysteemi, joka tuo kansainvälisen kilpailuedun Suomelle yhteiskuntana ja yksilöille oppijana. Tämä mahdollistaa korkeakoulutuksen yhteen toimivien alustojen kehittämisen.

Samat alustat palvelevat myös jatkuvaa oppimista ja niihin pitää integroida ohjauksen sekä osaamisen ennakoinnin alustat.

Korkeakoulujen omien vahvuuksien löytämistä tuetaan ja korkeakoulujen välistä yhteistyötä kehitetään strategiaprosessin sekä korkeakoulujen ja OKM:n välisen ohjausprosessin kautta. Ohjauksella strategiarahoitus mukaan lukien voidaan tukea työnjakoa ja profiloitumista sekä yhteistyötä koulutuksessa ja TKI-toiminnassa.

Korkeakoulujen välisen yhteistyön lisäksi on syytä huomioida myös korkeakoulujen ja toisen asteen ammatillisten oppilaitosten välisen yhteistyön kehittäminen ja tukeminen. Tämä koskettaa myös koulutuksen lisäksi aluekehittämistä.

Petri Lempinen
Toiminnanjohtaja
puhelin 040 7667 805